

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 7Ssk/39/2021
Identifikačné číslo spisu: 3020200386
Dátum vydania rozhodnutia: 31. januára 2023
Meno a priezvisko: Mgr. Michal Novotný
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2023:3020200386.2

ROZHODNUTIE

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom zo sudcov: Michal Novotný (sudca spravodajca) ako predseda senátu a JUDr. Zdenka Reisenauerová a JUDr. Jana Martinčeková ako členky senátu vo veci žalobcu: Z. J. X., nar. XX. H. XXXX, T. XXX/XX, W., zastúpeného: JUDr. Marián Ďurina, advokát, Sibírska 4, Bratislava, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta 8-10, Bratislava, o preskúmanie rozhodnutia z 22. júna 2019, č. XXX XXX XXXX X, o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č. k. 18 Sa 24/2020-46 z 21. júna 2021 takto

r o z h o d o l :

- I. Kasačná sťažnosť žalobcu sa zamietá.
- II. Účastníkom sa nepriznáva nárok na náhradu trov kasačného konania.

O d ô v o d n e n i e

Administratívne konanie a konanie pred správnym súdom

1. Z administratívneho spisu žalovanej vyplýva, že žalobca bol od 1. septembra 1974 žiakom Vojenského gymnázia J. Žižku z Trocnova v Opave (Česká republika), na ktorom 29. júna 1978 zložil maturitnú skúšku. Od 1. októbra 1978 do 9. júla 1982 bol poslucháčom Vojenskej vysokej školy technickej Československo-sovietskeho priateľstva v Liptovskom Mikuláši, kde od 29. augusta 1978 až do 31. augusta 1980 vykonal základnú a náhradnú vojenskú službu. Od 1. septembra 1980 vstúpil do služobného pomeru vojaka z povolania. V tomto služobnom pomere až do 28. novembra 1983 a znova od 1. januára 1986 až do 18. apríla 1996 vykonával službu v I. kategórii funkcií a v medziobdobí službu v II. kategórii funkcií. Rozkazom ministra obrany bol zo služobného pomeru prepustený k 18. aprílu 1996 a Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia mu na obdobie 19. apríla 1996 až 18. apríla 1998 priznal výsluhový príspevok podľa § 33 zákona č. 76/1959 Zb. o niektorých služobných pomeroch vojakov v znení neskorších predpisov.

2. Po prepustení bol žalobca od 1. novembra 1996 do 28. februára 1998 zamestnancom Okresného úradu Trenčín v zamestnaní III. pracovnej kategórie. Od 1. marca 1998 až do 1. apríla 2012 bol prihlásený na dôchodkové poistenie ako samostatne zárobkovo činná osoba. Od 2. do 19. apríla 2012 nebol dôchodkovo poistený a od 20. apríla 2012 do 30. septembra 2014 bol zamestnancom DATA_LIA s.r.o. Na základe žiadosti z 2. júla 2014 mu žalovaná rozhodnutím z 10. septembra 2014 priznala od 22. mája 2014 invalidný dôchodok, pretože pokles jeho schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť bol 50 %. Proti tomuto rozhodnutiu žalobca podal opravný prostriedok na Krajský súd v Trenčíne, pretože nesúhlasil s určenou mierou poklesu zárobkovej schopnosti. Žalovaná neskôr ustálila, že od 3. decembra 2014 jeho schopnosť vykonávať zárobkovú činnosť ďalej poklesla na 75 %, a preto rozhodnutím z 29. júla 2015 zvýšila od tohto dňa invalidný dôchodok na 502,10 €, ktorý mu ďalej zvyšovala v súlade so zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Na základe toho krajský súd konanie o opravnom prostriedku zastavil a rozhodnutia žalovanej sa stali právoplatnými.

3. Ďalšou žiadosťou z 25. januára 2019 žalobca požiadal žalovanú o priznanie starobného dôchodku od 24. júla 2018, tá však žiadosť zamietla rozhodnutím zo 7. marca 2019. Vyšla z toho, že podľa § 274 zákona č. 461/2003 Z. z. sa zachovávali nároky zo zaradení zamestnania do I. a II. pracovnej kategórie podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003. Medzi takéto nároky patril aj skorší dôchodkový vek podľa § 21 ods. 1, resp. § 132 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení účinnom do 31. decembra 1999. Na základe potvrdenia Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia žalovaná započítala žalobcovi 15 rokov a 204 dní v I. kategórii funkcií a 2 roky a 34 dní v II. kategórii funkcií, čím získal menej než 20 rokov vo funkciách zaradených do I. a II. kategórie, a tak mu nevznikol nárok na znížený dôchodkový vek podľa § 21 ani § 132 zákona č. 100/1988 Zb. Rovnako skorší dôchodkový vek nevyplýval ani z § 174 cit. zák., pretože služba v I. alebo II. kategórii funkcií netrvalo k 31. decembru 1999.

4. Žalobca podal proti tomuto rozhodnutiu odvolanie, ktorého podstatu tvorila polemika, či štúdium žiakov vojenských stredných škôl bolo vojenskou službou v I. alebo II. kategórii funkcií a či žalobca splnil podmienky § 174 cit. zák. Generálny riaditeľ žalovanej však jeho odvolanie zamietol tu preskúmaným rozhodnutím z 19. októbra 2018. Stotožnil sa s odôvodnením prvostupňového rozhodnutia, na ktoré v celom rozsahu odkázal. Ustanovenie § 174 zákona č. 100/1988 Zb. sa na žalobcu nevzťahovalo, pretože jeho zamestnanie zaradené do I. (II.) kategórie netrvalo k 31. decembru 1999. Štúdium na vojenskom gymnázium nebolo možné žalobcovi zhodnotiť v I. kategórii funkcií, pretože títo žiaci nevykonávali vojenskú službu. O tom svedčia aj smernice náčelníka kádrovej správy Ministerstva národnej obrany pre spracovanie výkazu doba kategórií funkcií (pracovných kategórií) rozhodných pre realizáciu kádrových opatrení, zabezpečenie peňažnými dávkami podľa zákona o niektorých služobných pomeroch vojakov a pre sociálne zabezpečenie (vydané nariadením náčelníka štábu ČSLA č. 11 z 2. augusta 1985), podľa ktorých žiakom prijatým na vojenské gymnáziá vznikala branná povinnosť podľa Branného zákona č. 92/1949 Zb. v znení neskorších predpisov, základnú službu však vykonávali až na vojenskej vysokej škole. Štúdium sa tak týmto žiakom započítavalo ako príprava na povolanie v III. pracovnej kategórii.

5. Správny súd (po zrušení jeho prvého rozsudku č. k. 18 Sa 31/2019-97 rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 Sk 9/2020 z 25. novembra 2020 z dôvodu, že sa nezaoberal hodnotením doby štúdia na vojenskom gymnázium) tu napadnutým rozsudkom č. k. 18 Sa 24/2020-46 zamietol správnu žalobu žalobcu. Takisto ako žalovaná zdôraznil, že podľa § 274 zákona č. 461/2003 Z. z. sa zachovávajú nároky zo zaradenia do pracovných kategórií. Žalobca však nespĺnil podmienky § 21 ods. 1 písm. c) zákona č. 100/1988 Zb., pretože službu vojaka z povolania nevykonával aspoň 20 rokov v I. kategórii funkcií, ani podmienky § 21 ods. 1 písm. b) cit. zák., lebo zo služby nebol prepustený zo zdravotných ani organizačných dôvodov. Ustanovenie § 174 cit. zák. nebolo možné použiť, pretože jeho služobný pomer v I. alebo II. kategórii funkcií netrval k 31. decembru 1999. Tento dátum bol síce novelami postupne posúvaný, ale aj v čase prepustenia žalobcu citované ustanovenia vyžadovali trvanie tohto služobného pomeru k 31. decembru 1996, čo žalobca takisto nespĺňal. Dobu štúdia na vojenskom gymnázium správny súd nepovažoval za dobu služby. Vychádzal pri tom z ustálenej judikatúry, podľa ktorej sa toto štúdium evidovalo ako zamestnanie III. kategórie a žiaci vykonávali vojenskú službu až na vojenskej vysokej škole. Toto štúdium nebolo ani vojenskou činnou službou podľa § 20 ods. 2 Branného zákona.

II.

Kasačná sťažnosť a vyjadrenie k nej

6. Včas podanou obsiahlou kasačnou sťažnosťou sa žalobca domáha zmeny tohto rozsudku tak, že sa zrušia rozhodnutia žalovanej, eventuálne jeho zrušenia. Na úvod žalobca zopakoval, že podstatou jeho sťažnosti je práve posúdenie štúdia na vojenskom gymnáziu ako doby vojenskej služby. Pri priznaní výsluhového príspevku sa mu doba služby od 29. augusta 1978 do 18. apríla 1996 započítala do I. a II. kategórie funkcií. V ďalších častiach potom žalobca vytkol rozsudku správneho súdu jeho jednotlivé pochybenia: 1. Žalovaná svojvoľne skrátila dobu služby o čas štúdia na vojenskej strednej odbornej škole, ktoré sa so štúdiom na civilnej strednej škole nedalo porovnať. 2. Podľa žalobcu je podmienka trvania zamestnania k 31. decembru 1999 diskriminačná, ak sa porovná situácia troch osôb, ktoré by skončili takéto zamestnanie jeden deň pred a jeden deň po tomto dni. V čase odchodu žalobcu do civilu platilo znenie § 174 zákona č. 100/1988 Zb. v znení zákona č. 308/1995 Z. z. Na účely týchto predpisov postačovalo dosiahnuť určitý počet rokov v I. kategórii funkcií, medzi ktoré žalovaná odmieta zaradiť službu žalobcu na vojenskom gymnáziu. Žiak tejto školy podliehal vojenskému režimu a vzťahovali sa naňho rovnaké vojenské poriadky ako na vojakov z povolania. Dvojkoľajnosť v tomto smere ani nebola možná, lebo by odporovala jednotnej veliteľskej právomoci. 3. Zákony o sociálnom zabezpečení hovoria vždy len o „službe“ vojakov bez rozlíšenia, o akú službu ide. Ministerstvo obrany nikdy nevydalo zoznam funkcií v I. a II. kategórii, ako to ustanovovali zákony o sociálnom zabezpečení, takže súdy sa dnes nemajú čím riadiť pri zaraďovaní výkonu služby do nich. 4. Žalobcov dôchodkový vek mal byť určený podľa § 174 zákona č. 100/1988 Zb. v znení zákona č. 308/1995 Z. z., nemusel však splniť kumulatívne všetky podmienky. Ustanovenie § 175g zákona č. 100/1988 Zb. predpokladá, že sa konanie o nároku podľa tohto zákona môže začať aj po 22. decembri 1999. Príloha nariadenia vlády č. 117/1988 Zb. obsahovala iba typizovaný zoznam prác zaradených do preferovaných kategórií. Súdy však podľa judikatúry (stanovisko Najvyššieho súdu ČSSR, judikát R 1/1978) boli samy oprávnené posúdiť, či určité zamestnanie spadá medzi zamestnania v týchto kategóriách. 5. Učebný pomer, ktorým sa učen pripravoval na zamestnanie určitej kategórie, sa podľa vyhlášky č. 44/1959 Zb. započítava ako zamestnanie tejto pracovnej kategórie. Podľa žalobcu správne orgány v tejto veci opakovane nevykonávajú dokazovanie, a preto navrhol, aby žalovaná vypočula žalobcu, svedkov a riadne rešpektovala všetky ním predložené listiny. Ďalej poukázal na to, že žiaci vojenských škôl pracovali s ostrou muníciou, čo odporovalo predpisom o zbraniach a strelive, keďže tie ustanovovali výnimky len pre príslušníkov ozbrojených síl. Žiaci stredných škôl boli označovaní ako vojensky činné osoby, teda podľa Branného zákona, vyhlášky č. 20/1958 Zb. a vojenských predpisov boli zaradení do vojska. Na vojenskej škole bol od žiakov vynucovaný výkon služby, ktoré mali povahu nútenej služby a bolo nimi podmienené štúdium. Taktiež podliehali vojenským veliteľom so vzťahom nadriadenosti a podriadenosti. Na žiakov vojenských stredných škôl sa vzťahovali tie isté základné poriadky ako na vojakov z povolania. Správny súd nesprávne označuje žiakov týchto škôl ako „chovancov“, čo je zastaralá terminológia zákona č. 200/1949 Zb. o platových pomeroch príslušníkov ozbrojených zborov. Nový zákon č. 88/1952 Zb. o materiálnom zabezpečení príslušníkov ozbrojených zborov poznal už iba žiakov škôl ozbrojených síl. Žalobca namietol, že počas súdneho konania sa s ním nakladá nerovnoprávne v rozpore s § 5, 19 ods. 2 a § 53 SSP. 6. Opakovane zdôraznil, že Ministerstvo národnej obrany nevydalo rezortný zoznam preferovaných kategórií. V priestoroch kasární nebola žiadna civilná kontrola, dochádzalo tam k zneužívaniu a porušovaniu školských zákonov a žiaci sa museli zaviazat' k ďalšej vojenskej službe po skončení štúdia. Vojenské školy voči nim porušovali Dohovor o ochrane mladistvých, detí, zákaze výchovy detských vojakov, porušovaní ľudských práv a slobôd. Ich služba mala charakter nútenej práce podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. 14. Rozhodnutie žalovanej je nedostatočne odôvodnené, predchádza mu nesprávne a neúplné zistenie skutkového stavu (v rozpore s § 195, 196, 197, 203, 209 a 216 zákona č. 461/2003 Z. z.). Mala nariadiť konfrontáciu medzi žalobcom a svedkami, aby ho zistila riadne, pretože jednotlivé dôkazy si odporovali.

7. Žalovaná žiadala zamietnuť kasačnú sťažnosť s odkazom na svoje skoršie vyjadrenia.

III.

Posúdenie veci kasačným súdom

8. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP) preskúmal napadnutý rozsudok v celom rozsahu (§ 453 ods. 1 SSP) a predchádzajúce konanie pred správnym súdom bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP) a bez ohľadu na uplatnené kasačné body (§ 453 ods. 2 v spojení s § 203 ods. 2 SSP).

9. Žalobca v prerokúvanej veci žiadal žalovanú o výplatu starobného dôchodku, pretože zastával názor, že naň splnil podmienky. Ustálená judikatúra najvyššieho súdu vychádzala z toho, že nárok na dávku posudzuje zásadne podľa predpisov platných v čase jej priznania, ak zákon neustanovuje, že sa majú zohľadniť iné predpisy (porov. judikát R 48/1998). Podľa § 65 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom ku dňu podania žiadosti (25. januára 2019) mal poistenec nárok na starobný dôchodok, ak bol dôchodkovo poistený najmenej 15 rokov a dovŕšil dôchodkový vek (odsek 1). Žalovaná vo svojom rozhodnutí ani neskúmala, či žalobca bol dôchodkovo poistený najmenej 15 rokov, pretože dospela k záveru, že nedovŕšil dôchodkový vek. Podľa § 65 ods. 2 cit. zák. bol dôchodkový vek 62 rokov veku poistenca, ak tento zákon neustanovoval inak (okrem iného) v § 274. Podľa § 274 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. sa totiž v novom systéme sociálneho poistenia zachovávali nároky vyplývajúce zo zaradenia zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie, teda tie nároky, ktoré s týmto zaradením spájali skoršie predpisy. Takým nárokom bol podľa judikatúry napríklad práve skorší dôchodkový vek (porov. napr. rozsudok tunajšieho súdu sp. zn. 10 So 1/2021). Citované ustanovenie však ustanovuje len zachovanie vzniknutých nárokov, nič však nemení na tom, že zákon č. 100/1988 Zb. bol s účinnosťou od 1. januára 2004 zrušený a v súčasnosti tak podľa neho nie je možné priznávať nové nároky. Takýto záver nemožno vyvodiť ani z § 175g ods. 2 cit. zák., na ktorý žalobca poukazoval. Aj toto ustanovenie je totiž obsahom zákona č. 100/1988 Zb., ktorý ako celok bol zrušený od 1. januára 2004, a tak je možné ho ďalej aplikovať len v rozsahu, v akom to pripúšťa účinný zákon č. 461/2003 Z. z.

10. Podľa § 21 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. mal občan nárok na starobný dôchodok, ak bol zamestnaný najmenej 25 rokov a dosiahol (okrem iného) vek aspoň a) 55 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 15 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. a); c) 55 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 20 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b) až h); alebo d) 60 rokov. Podľa osobitného ustanovenia § 132 ods. 1 cit. zák. mal vojak z povolania nárok na starobný dôchodok, ak bol zamestnaný najmenej 25 rokov a dosiahol vek aspoň a) 55 rokov, ak konal najmenej 20 rokov službu zaradenú do I. kategórie funkcií, b) 57 rokov, ak konal najmenej 20 rokov službu v ostatných prípadoch. Podľa § 14 ods. 4 (do 1. júna 1992 išlo o § 18 ods. 6) cit. zák. sa služba vojakov z povolania zaradená do I. (II.) kategórie funkcií hodnotí ako zamestnanie zaradené do I. (II.) pracovnej kategórie. Služba zaradená do I. kategórie funkcií sa hodnotí ako zamestnanie podľa § 14 ods. 2 písm. b) až h) cit. zák. Z citovaných ustanovení je predovšetkým zrejmé, že žalobca nemohol získať nárok na starobný dôchodok podľa citovaných ustanovení. K 31. decembru 2003, kedy bol zákon č. 100/1988 Zb. zrušený, mal žalobca 44 rokov, teda celkom zjavne menej než bol dôchodkový vek podľa ktoréhokoľvek z citovaných ustanovení. Mohol mu teda vzniknúť len nárok na zohľadnenie skoršieho dôchodkového veku, ktorý sa mu podľa § 274 zákona č. 461/2003 Z. z. zachoval aj podľa tohto zákona.

11. S otázkou aplikácie § 174 zákona č. 100/1988 Zb. sa už jasne vyrovnal správny súd vo svojom rozsudku. Podľa odseku 1 tohto paragrafu (v znení účinnom do 31. decembra 2003) občan, ktorý vykonával pred 1. januárom 2000 zamestnanie I. pracovnej kategórie, prípadne službu I. a II. kategórie funkcií, má po 31. decembri 1999 nárok na starobný dôchodok tiež, ak bol zamestnaný najmenej 25 rokov a dosiahol určitý vek, odstupňovaný v jednotlivých písmenách v závislosti od dĺžky trvania zamestnania alebo služby v týchto kategóriách. Podľa odseku 2 však platilo, že podmienkou vzniku nároku na starobný dôchodok podľa odseku 1 je, že zamestnanie I. pracovnej kategórie trvalo alebo služba I. alebo II. kategórie funkcií trvali k 31. decembru 1999. Uvedená formulácia celkom jasne vylučuje názor žalobcu, že podmienky podľa oboch odsekov nemuseli byť splnené súčasne. Z odseku 2 je totiž jasné, že podmieňoval nárok podľa odseku 1 splnením ustanovenej podmienky trvania zamestnania. Žalobca má v zásade pravdu, že v čase skončenia jeho služobného pomeru vojaka z povolania (18. apríla 1996) bolo citované ustanovenie novelizované len zákonom č. 308/1995 Z. z. účinným od 1. januára 1996. Podľa čl. V dvadsiateho šiesteho bodu tohto zákona (tak ako bol vyhlásený v Zbierke zákon) sa však v § 174 ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb. ustanovil dátum „k 31. decembru 1996“. Inak povedané, podľa uvedeného ustanovenia účinného v čase skončenia služobného pomeru žalobcu bolo podmienkou vzniku nároku na starobný dôchodok podľa § 174 ods. 1 to, že zamestnanie alebo služba uvedených kategórií trvala k 31. decembru 1996. Keďže služobný pomer žalobcu skončil už 18. apríla 1996, je celkom zjavné, že k 31. decembru 1996 trvať nemohol, a tak žalobca nesplnil podmienky nároku na starobný dôchodok podľa uvedeného paragrafu, a to bez ohľadu na to, aké obdobie služby mu bolo započítané v I. alebo II. kategórii.

12. Už len pre poriadok sa dodáva, že táto úprava nie je nezmyselná alebo diskriminačná. Zrušením pracovných kategórií zákonom č. 235/1992 Zb., ktorého účinnosť sa však postupne posúvala až na 1. januára 2000, sa občanom v preferovaných kategóriách znemožnilo ďalej získavať preferencie z nich. Ustanovenie § 174 zákona č. 100/1988 Zb. tak malo do istej miery vyrovnávať tieto nevýhody, avšak len tým občanom, ktorých zamestnanie (služba) vo zvýhodnenej kategórii skončili výlučne z dôvodu zrušenia pracovných kategórií. Ak toto zamestnanie (služba) skončili skôr a z iného dôvodu, nie je nemožnosť ďalej pracovať (služiť) v týchto kategóriách dôsledkom ich zrušenia, ale dôsledkom iných právnych skutočností. Osoby, ktorých zamestnanie (služba) vo zvýhodnenej kategórii skončila už pred zrušením týchto kategórií, a osoby, ktorých zamestnanie (služba) v tejto kategórii skončili výlučne z dôvodu, že sa rušili pracovné kategórie (kategórie funkcií) ako právny inštitút, tak nemožno považovať za osoby v rovnakom postavení. Preto ani nemožno uvažovať o tom, že by ich rozdielne postavenie bolo prejavom diskriminácie.

13. Skorší dôchodkový vek podľa cit. § 132 zákona č. 100/1988 Zb. bol viazaný na určité trvanie výkonu služby. Zo znenia § 130 ods. 1 cit. zák. je však zrejmé, že pojem „služba“ je legislatívnu skratkou pre službu vojaka z povolania (resp. vojaka počas činnnej služby rovnako zabezpečeného, príslušníka Zboru národnej bezpečnosti alebo zboru nápravnej výchovy, porov. leg. skratku v § 129 cit. zák.). Nemohlo teda ísť o akúkoľvek „službu“, ako sa to snažil navodiť žalobca v kasačnej sťažnosti. To isté plynulo aj z § 120 ods. 1 a § 122 zákona č. 121/1975 Zb. účinného do 31. decembra 1988, podľa ktorého sa do I. a II. kategórie funkcií zaraďovala len služba vojakov z povolania a len služba v týchto kategóriách sa zohľadňovala na účely skoršieho dôchodkového veku. Z toho vyplýva, že nárok na skorší dôchodkový vek mohol podľa § 132 zákona č. 100/1988 Zb. vzniknúť a podľa § 274 zákona č. 461/2003 Z. z. sa zachovať len vtedy, ak poistenec aspoň 20 rokov vykonával službu vojaka z povolania. Zo zisteného skutkového stavu však zreteľne vyplýva, že žalobca získal v I. a II. kategórii funkcií len 17 rokov 7 mesiacov a 20 dní služby vojaka z povolania, takže nespĺnil podmienku citovaného paragrafu. To isté potom platí podľa cit. § 21 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb., v ktorom sa na základe cit. § 14 ods. 4 výkon služby v I. kategórii funkcií započíta ako zamestnanie uvedené v § 14 ods. 2 písm. b) až h). V dôsledku toho tak neprichádza do úvahy použitie § 21 ods. 1 písm. a) cit. zák., ktoré je viazané na dosiahnutie 15 rokov zamestnania uvedeného v § 14 ods. 2 písm. a) cit. zák. Zamestnanie podľa § 14 ods. 2 písm. b) až h) sa zvýhodňovalo až podľa § 21 ods. 1 písm. c) cit. zák., podľa ktorého však viedlo len k dôchodkovému veku len za predpokladu, že v ňom občan získal 20 rokov. Ako už bolo uvedené, žalobca túto dobu zamestnania nezískal službou vojaka z povolania a zo zisteného skutkového stavu nevyplýva, že by zamestnanie, ktoré vykonával od 18. apríla 1996 do 28. februára 1998 (teda po prepustení zo služobného pomeru vojaka z povolania), bolo zaradené medzi zamestnania uvedené v § 14 ods. 2 písm. b) až h) zákona č. 100/1988 Zb. Žalobca tak nezískal potrebných 20 rokov zamestnania v I. pracovnej kategórii, ani pokiaľ by sa mu do nej započítala celá doba služby vojaka z povolania v I. aj v II. kategórii funkcií, čo napokon správne zdôraznil už správny súd.

14. Podstatná časť námietok v kasačnej sťažnosti sa však týka spôsobu započítania jeho štúdia na vojenskom gymnáziu, ktoré žalobca datuje od 29. augusta 1974 do 28. augusta 1978. Pre poriadok treba poznamenať, že tunajší súd sa vo svojej judikatúre už opakovane a podrobne zaoberal povahou štúdia na vojenských stredných školách (porov. napríklad rozsudky sp. zn. 7 Sk 23/2020 alebo 7 Sk 14/2021). Formulácie sťažnostných námietok však svedčia o viacerých pretrvávajúcich mylných interpretáciách právnej úpravy, a preto kasačný súd zopakuje svoje podstatné argumenty. V čase, kedy žalobca študoval na vojenskom gymnáziu, bolo jeho postavenie upravené zákonom č. 168/1968 Zb. o gymnáziách. Podľa § 1 ods. 1 cit. zák. sa gymnáziá zriaďovali na zvýšenie úrovne stredoškolského vzdelania a vzťahovali sa na ne podľa § 3 právne predpisy platné pre stredné všeobecnovzdelávacie školy [t. j. § 12 a ďalšie zodpovedajúce ustanovenia zákona č. 186/1960 Zb. o sústave výchovy a vzdelávania (školský zákon)]. Podľa § 4 sa § 1 a 3 tohto zákona primerane vzťahovali aj na vojenské stredné školy poskytujúce úplné stredné všeobecné vzdelanie; postupnú premenu týchto škôl na gymnázií malo vykonať ministerstvo národnej obrany.

15. Na vykonanie tohto ustanovenia vydal minister národnej obrany rozkaz č. 5 z 25. mája 1968 o zriadení vojenských gymnázií. V čl. 1 tohto rozkazu počínajúc školským rokom 1968/1969 zriadil z doterajších vojenských škôl Jána Žižku z Trocnova vojenské gymnáziá Jána Žižku z Trocnova. Poslední absolventi týchto vojenských škôl mali ukončiť štúdium v školskom roku 1970/1971. Podľa § 36 ods. 1 cit. zákona č. 186/1960 Zb. sa na vojenské školy, ktoré poskytujú stredné vzdelanie,

vzťahovali primerane vymenované ustanovenia citovaného zákona. Vzťahoval sa na ne už cit. § 12 o strednej všeobecnovzdelávacej škole, ale aj napríklad aj § 21 ods. 2, ktorý dovoľoval zriadiť strednú všeobecnovzdelávaciu školu ako internátnu školu, ktorá žiakom okrem vzdelávania poskytovala aj celodennú výchovnú a materiálnu starostlivosť (§ 21 ods. 1). Tieto ustanovenia sa pritom na základe odkazu v § 4 zákona č. 168/1968 Zb. vzťahovali aj na vojenské gymnáziá. Podľa § 36 ods. 2 zákona č. 186/1960 Zb. bolo ministerstvo národnej obrany oprávnené ustanoviť podrobnosti o týchto školách.

16. Oprávnenie ministerstva národnej obrany upravovať štúdium žiakov vojenskej strednej školy tak nevyplývalo z príslušnosti týchto žiakov k vojsku (ozbrojeným silám), ale z citovaného ustanovenia školského zákona. Citované ustanovenie pritom nijako podrobnejšie neobmedzovalo ministerstvo v tom, ako upraviť tieto otázky na vojenských stredných školách vo vzťahu k ich žiakom. Touto úpravou však ministerstvo národnej obrany nevykonávalo voči žiakom oprávnenie vojenského služobného orgánu (velenia) voči podriadeným, ale oprávnenia orgánu štátnej správy školstva voči žiakom (Ministerstvo školstva Československej socialistickej republiky v dotknutom období neexistovalo, porov. čl. 1 ústavného zákona č. 126/1970 Zb. o zriadení federálnych ústredných orgánov, na čele ktorých stojí člen vlády Československej socialistickej republiky). V dôsledku toho tak toto oprávnenie alebo konkrétna úprava, ktorú ministerstvo národnej obrany vydalo, nemôže svedčiť o tom, že by žiaci vojenských stredných škôl boli vojakmi vo vojenskej službe. Je pochopiteľné, že vzhľadom na cieľ vzdelávania vo vojenských školách (príprava na službu vojakov z povolania) otázky ako napr. zriaďovanie tried, resp. iných skupín, v ktorých sa vykonával výchovnovzdelávací proces, pravidlá správania, výchovné opatrenia, organizáciu výchovnovzdelávacej činnosti, vrátane výchovy a starostlivosti o žiakov v čase mimo vyučovania, ministerstvo obrany upravilo tak, aby sa úprava približovala pomerom v ozbrojených silách. To však samo nerobilo zo štúdia žiakov vojenských stredných škôl vojenskú službu v zmysle Branného zákona alebo zákona č. 76/1959 Zb. (pozri ďalej).

17. Federálne ministerstvo národnej obrany v rámci svojho oprávnenia podľa § 36 ods. 2 zákona č. 186/1960 Zb. v spojení s § 4 zákona č. 168/1968 Zb., ako aj § 46 ods. 3 zákona č. 63/1978 Zb. upravovalo postavenie žiakov vojenských gymnázií, a túto úpravu zhrnulo v pomôcke „Postavenie, práva a povinnosti žiakov vojenských stredných škôl“ z 30. apríla 1970 (Škol-51-11/s) s neskoršími doplnkami, účinnnej až do 31. augusta 1979. Podľa čl. 1 tejto pomôcky v Československej ľudovej armáde sú zriadené dva druhy výberových, internátnych stredných škôl s názvami: a) vojenské gymnázium, b) vojenská stredná odborná škola. Podľa čl. 5 sa prijatím na vojenské gymnázium žiaci stávali príslušníkmi týchto škôl, avšak neboli vojakmi v základnej službe (čl. 6). V 4. ročníku sa mali podrobiť odvodu a vojenskú základnú službu mali nastúpiť dňom nástupu na vojenskú (vysokú) školu alebo do nadstavbového kurzu (čl. 7). Čl. 11 určoval povinnosti týchto žiakov, medzi ktoré patrilo dodržiavať a plniť rozkazy a nariadenia nadriadených, dodržiavať zásady vojenskej a občianskej disciplíny, prejavovať úctu, pocty, pozdravy, a nosiť predpísanú rovnošatu; žiaci vojenského gymnázia mohli nosiť cez prázdniny civilný odev. Vojenské predpisy platili len pre žiakov 3. a 4. ročníka vojenskej strednej odbornej školy, nie pre žiakov vojenského gymnázia. Podľa čl. 12 mali žiaci dodržiavať denný poriadok školy, nie vojenské poriadky. Podľa čl. 23 boli všetci žiaci bezplatne ubytovaní v priestoroch školy a bezplatne stravovaní v školskej jedálni. Hlava 6 upravovala disciplinárnu prax, odmeny a tresty, avšak len pre žiakov vojenských gymnázií a 1. a 2. ročníkov vojenských stredných odborných škôl. Až odmeny a tresty žiakov 3. a 4. ročníkov týchto škôl sa spravovali vojenským Disciplinárnym poriadkom. Disciplinárne odmeny a tresty žiakov vojenských gymnázií sa podľa čl. 33 neviedli v záznamoch o odmenách a trestoch, ale len v pedagogických záznamoch. Prílohou tohto predpisu bol vzor pravidiel vnútorného poriadku školy, ktoré sa týkali denného poriadku, stravovania, zamestnania, činnosť v dobe mimo vyučovania, vychádzky, návštevy a pod.

18. Z uvedeného prehľadu je teda zrejmé, že tento predpis svojím obsahom nijako zásadne nepresahoval úpravu, na ktorú bolo oprávnené ministerstvo školstva pre (nevojenské) internátne stredné školy. Ako už bolo uvedené, povinnosť žiakov vojenských stredných škôl rešpektovať tieto predpisy sa nezakladala na ich vojenskej podriadenosti, ale rovnako ako u žiakov nevojenských stredných škôl na povinnosti rešpektovať zákon a jeho vykonávacie predpisy. Obsah týchto predpisov bol prispôsobený predmetu a cieľu vzdelávania vo vojenskej strednej škole, to však nemenilo pomer žiaka tejto školy k nej zo štandardného „školského“ na vojenský. Otázka, či v konkrétnych prípadoch dochádzalo pri výchove, vzdelávaní a výcviku k prípadným porušeniam týchto zásad, resp. k poverovaniu žiakov úlohami, ktoré sa k ich veku nehodili, alebo iným prechmatom, nie je podstatná.

Zo žiadneho predpisu totiž nevyplýva, že by samo takéto poverenie žiaka určitými úlohami alebo prechmaty nadriadených zakladali jeho služobný pomer k ozbrojeným silám, resp. robili z neho vojaka. Navyše nie je zrejmé, prečo by takéto prípadné porušovanie práv malo byť odškodňované práve formou zvýhodneného zohľadnenia v dôchodkových nárokoch nad rámec zákona.

19. Uvedená úprava navyše zodpovedala aj úprave vojenskej služby podľa Branného zákona. Podľa § 20 ods. 1 a 3 Branného zákona mali vojaci služobnú povinnosť, teda povinnosť včas nastúpiť a vykonávať vojenskú činnú službu (odsek 2), a to osobne podľa svojich schopností. Podľa § 20 ods. 4 Branného zákona vojaci, ktorí plnia niektorú z povinností podľa odseku 2, sú vojakmi v činnnej službe, ostatní vojaci sú vojakmi mimo činnnej služby. Žiadna z vojenských činných služieb vymenovaných v § 20 ods. 2 nezahŕňa štúdium na vojenskom gymnáziu. Okrem toho je však z § 20 ods. 1, 3 a 4 Branného zákona zrejmé, že vojenskú službu v zmysle Branného zákona mohol vykonávať len vojak. To dosvedčuje aj § 2 ods. 2 cit. zák., podľa ktorého sa vojakmi rozumejú osoby, ktoré boli odvedené (§ 15 ods. 1) a majú služobnú povinnosť (§ 20). Zo znenia tohto ustanovenia je zasa zrejmé, že žiadnu osobu nebolo možné považovať za vojaka skôr, než bola odvedená; samotný vznik brannej povinnosti (§ 5), ba ani odvodnej povinnosti (§ 10) z osoby nerobili vojaka. Služobná povinnosť vznikala až okamihom odvedenia vznikala služobná povinnosť (§ 21 ods. 1), teda povinnosť vykonávať vojenskú činnú službu (§ 20 ods. 1 a 2). Avšak ani to, že osoba bola odvedená a stala sa vojakom, neznamenovalo, že ihneď vykonávala vojenskú činnú službu. To plynie zo znenia samotného § 20 ods. 4 Branného zákona, ktoré jasne hovorí, že aj vojaci mimo činnnej služby sú vojakmi. Pokiaľ teda z citovanej služobnej pomôcky vyplývalo, že žiaci vojenských gymnázií sa podrobili odvodu vo 4. ročníku, takisto to neznamenovalo, že by tým okamihom nastupovali vojenskú činnú službu. Podľa § 27 ods. 2 a § 28 ods. 3 Branného zákona sa základná a náhradná služba počítali až odo dňa ich skutočného nastúpenia. Názor správneho súdu, že obdobie štúdia žalobcu na vojenskom gymnáziu nemožno považovať za vojenskú činnú službu, tak zodpovedá citovaným ustanoveniam zákona. Pojem „vojenské osoby“, na ktorý žalobca odkazoval, sa používal v § 2 ods. 2 Branného zákona len do 1. mája 1958, a tak je pre tu sporné obdobie roku 1974 až 1978 nepodstatné.

20. Pretože obdobie štúdia na vojenskom gymnáziu nie je vojenskou činnou službou, nemožno na žalobcu uplatniť ani ustanovenie § 168 ods. 2 vyhlášky Federálneho ministerstva práce a sociálnych vecí č. 128/1975 Zb., ktorou sa vykonával zákon o sociálnom zabezpečení, účinnej od 1. januára 1976, podľa ktorého sa doba vojenskej činnnej služby konanej pred prijatím do služobného pomeru vojaka z povolania započítava v tej kategórii funkcií, do ktorej bol vojak z povolania prvýkrát ustanovený. Pretože § 168 ods. 2 vyhlášky toho istého ministerstva č. 149/1988 Zb. účinnej od 1. januára 1989 ustanovoval to isté, nebolo pre žalobcu výhodnejšie a neprichádzalo do úvahy jeho použitie ani na základe § 170 zákona č. 100/1988 Zb. Žalobca sa v prerokovanej veci dovoľoval ešte použitia ustanovení platných pre osoby pripravujúce sa budúce povolanie. Podľa § 141 ods. 6 vyhlášky č. 102/1964 Zb., ktorou sa vykonáva zákon o sociálnom zabezpečení účinný do 31. decembra 1975 (teda počas prvých 16 mesiacov štúdia žalobcu), sa totiž aj pri započítavaní dôb do kategórií funkcií vojakov z povolania mali obdobne použiť § 1 až 3 tejto vyhlášky. Podľa § 2 ods. 1 cit. vyhl. sa doba učebného pomeru učňa vychovávaného pre zamestnanie I. (II.) pracovnej kategórie posudzovala ako doba zamestnania tejto pracovnej kategórie, ak sa v rámci učebného plánu pravidelne vykonával odborný výcvik učňa na pracoviskách alebo v prevádzkach, kde sa vykonáva zamestnanie I. (II.) pracovnej kategórie. Podľa § 2 ods. 2 cit. vyhl. ustanovenie predchádzajúceho odseku platilo obdobne aj pre osoby pripravujúce sa na vykonávanie zamestnania mimo učebného pomeru. Žiakov vojenských gymnázií nebolo možné považovať za učňov. Učebný pomer sa totiž podľa § 217 a nasl. Zákonníka práce č. 65/1965 Zb. v znení účinnom až do 1. januára 1989 považoval za osobitný druh pracovnoprávneho vzťahu, teda za zamestnanie; to napokon vyplývalo aj zo znenia § 6 ods. 1 prvého bodu zákona č. 101/1964 Zb. (účinného do 31. decembra 1975), ktorý pracovný a učebný pomer kládol na roveň zamestnaniu. Takýto pracovný (učebný) pomer však nebolo možné založiť k ozbrojeným silám. Na žiakov vojenských stredných škôl by tak bolo možné použiť nanajvyš ustanovenie § 2 ods. 2 cit. vyhlášky a prípadne ich považovať ich za osoby, ktoré sa na zamestnanie pripravujú mimo učebného pomeru.

21. Aj keby však kasačný súd akceptoval takýto výklad, žalobcovi by sa takto mohli započítať do I. kategórie funkcií len jeden rok a štyri mesiace (od 1. septembra 1974 do 31. decembra 1975), čím by obdobie jeho služby v I. a II. kategórii dosiahlo len 18 rokov a 11 mesiacov, teda stále menej než 20 rokov potrebných podľa § 132 ods. 1 písm. a) alebo b), prípadne § 21 ods. 1 písm. c) zákona č.

100/1988 Zb. Vyhláška č. 128/1975 Zb. účinná od 1. januára 1975 totiž v § 12 upravovala už len započítanie učebného pomeru učňa a pracujúceho, ktorý sa na výkon povolania pripravuje zaškolením. Ustanovenie § 168 ods. 3 cit. vyhlášky, ktoré upravovalo započítavanie dôb zamestnania do kategórií funkcií vojakov z povolania, však už neodkazovalo ani na § 12, ale len na § 13 cit. vyhlášky, ktorý upravoval započítanie doby výkonu funkcií určitých funkcionárov. Trojdňové obdobie od 29. do 31. augusta 1974, ktoré by beztak nemalo pre žalobcove nároky význam, by zasa žalobcovi v žiadnom prípade nebolo možné započítať ani podľa cit. § 2 ods. 2 vyhlášky č. 102/1964 Zb. Pojem príprava na povolanie v uvedenom ustanovení by totiž bolo potrebné vykladať v súvislosti s § 6 ods. 2 štvrtým bodom zákona č. 101/1964 Zb., podľa ktorého sa doba štúdia na školách potrebná na prípravu na povolanie považuje za dobu zamestnania od skončenia povinnej školskej dochádzky. Podľa § 5 ods. 2 cit. zákona č. 186/1960 Zb. však povinná školská dochádzka trvala deväť rokov a začínala začiatkom školského roka, ktorý nasledoval po dni, kedy dieťa dovŕši šiesty rok veku. Deväťročná školská dochádzka tak mohla skončiť až koncom deviateho školského roka, teda v žalobcovom prípade až 31. augusta 1974. Za dobu prípravy na povolanie podľa § 6 ods. 2 štvrtého bodu zákona č. 101/1964 Zb. sa tak mohla považovať až doba od 1. septembra 1974, a nie už od 29. augusta 1974, hoci sa žalobca v tom čase zrejme zúčastnil predškolského sústredenia.

IV.

Záver

22. Na základe uvedeného tak kasačný súd zistil, že nie je daný žiaden zo zákonných dôvodov kasačnej sťažnosti v zmysle § 440 SSP, a tak ju podľa § 461 SSP rozsudkom (§ 457 ods. 1 SSP) zamietol.

23. O trovách bolo rozhodnuté podľa § 167 a 168 v spojení s § 467 ods. 1 SSP, keď žalobca nebol vo veci úspešný a žalovaná síce vo veci úspech mala, no kasačný súd nezistil dôvody, aby sa jej nárok na náhradu trov priznal.

24. Tento rozsudok bol prijatý pomerom hlasov 3 : 0 (jednomyseľne).

P o u č e n i e :

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.